

انتشارات مشاوران آموزش

ناشر تخصصی عمومی و علوم انسانی

جامعه‌شناسی

پایه یازدهم

نظام جدید

درسنامه جامع و کامل
۱۰۴۵ پرسش امتحانی درس به درس
۴۴۲ پرسش چهارگزینه‌ای
چینش هدف‌دار تست‌ها
مجله جامعه‌شناختی برای آگاهی بیشتر و لذت بردن از جامعه‌شناسی
مرور و جمع‌بندی تک‌تک فصول
پاسخ‌های تشریحی

مؤلفین:

وحید تمنا
فروغ نجمی تیموریان
زهرا وکیلی
آزاده احمدی
سیمین فرجی

فصل ۱

فرهنگ جهانی

درس اول : جهان فرهنگی

درس دوم : فرهنگ جهانی

درس سوم : نمونه های فرهنگ جهانی ۱

درس چهارم : نمونه های فرهنگ جهانی ۲

جهان فرهنگی

پرسش‌های بنیادین

- هر فرهنگی در **عمیق‌ترین** لایه‌های خود به **بنیادی‌ترین** پرسش‌های بشر پاسخ می‌دهد.
- این پرسش‌ها و پاسخ‌های بنیادین، همان عقاید اساسی یا تصاویر بنیادی هر فرهنگ از انسان و جهان را می‌سازند و به مثابه روح یا شالوده آن فرهنگ عمل می‌کنند.
- پرسش‌های بنیادین به سه دسته تقسیم می‌شوند:

۳. معرفت‌شناسانه

۲. انسان‌شناسانه

۱. هستی‌شناسانه

- **هستی‌شناسانه:** پرسش‌هایی از قبیل اینکه آیا جهان هستی به همین جهان مادی محدود می‌شود؟
- **انسان‌شناسانه:** پرسش‌هایی از قبیل اینکه آیا انسان موجودی مختار و فعال است یا مجبور و منفعل؟
- **معرفت‌شناسانه:** پرسش‌هایی از قبیل اینکه آیا تنها راه شناخت، حس و تجربه است؟
- **عامل پیدایش جهان‌های فرهنگی مختلف چیست؟** پاسخ‌های متفاوتی که به این پرسش‌های اساسی می‌دهد.

جهان انسانی

- پدیده‌هایی که در اطراف ما قرار دارند، در منظومه‌های بزرگ دسته‌بندی می‌شوند.
- به این منظومه‌ها به **دلیل‌اهمیتی** که دارند، «جهان» گفته می‌شود.
- یکی از این جهان‌ها، جهان انسانی است که در زیر، آن را می‌خوانیم.
- جهان انسانی محصول **زندگی انسان** است و هرچه با **اندیشه** و **عمل** انسان پدید می‌آید، مربوط به این جهان است.
- جهان انسانی به دو بخش تقسیم می‌شود: ۱. جهان فردی (ذهنی)، ۲. جهان اجتماعی (فرهنگی)
- با تقسیم جهان انسانی به دو بخش «فردی» و «اجتماعی»، جهان فرهنگی در برابر «جهان ذهنی» قرار داده شده است.
- جهان انسانی اعم از «فردی» و «اجتماعی» در **مقابل** «جهان طبیعی» قرار دارد.

جهان فردی یا جهان ذهنی

- جهان ذهنی، همان **جهان فردی** است.
- جهان ذهنی به زندگی **شخصی** و **فردی** انسان‌ها باز می‌گردد.
- ابعاد **اخلاقی، ذهنی و روانی** انسان‌ها به جهان ذهنی مربوط است.
- این جهان فردی، جهانی است که افراد دیگر با ما در آن شریک نیستند. چون: هر کدام از ما دانسته‌ها، تجربه‌ها و خلیقات ویژه‌ای داریم.

مثال ۱ وقتی یک نفر به طور فردی کاری هنری انجام می‌دهد، که اساساً کار او متفاوت با کار هنری فرد دیگر است، به جهان فردی آن فرد نزدیک شدیم.

مثال ۲ وقتی فردی درباره مسئله‌ای خاص می‌اندیشد، در محدوده فردی و ذهنی خود است. مثلاً وقتی شما به این فکر می‌کنید که چطور با دوست‌تان قرار بگذارید و کوه بروید، در محدوده فردی و ذهنی خودتان هستید.

جهان اجتماعی یا فرهنگی

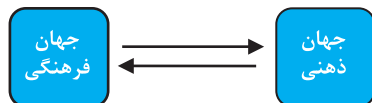
- جهان اجتماعی:
- جهان اجتماعی، همان **جهان فرهنگی** است.
- جهان اجتماعی، **زندگی اجتماعی** انسان‌ها را در برمی‌گیرد.
- جهان اجتماعی دارای هویتی فرهنگی است، به همین دلیل آن را جهان فرهنگی می‌نامند.

مثال زمانی که فردی اندیشه خود را به صورت گفتار و نوشتار بیان می‌کند یا براساس اندیشه و تصمیم خود با دیگران رفتار می‌کند، وارد جهان اجتماعی و فرهنگی می‌شود.

- فرهنگ:
- فرهنگ، **شیوه زندگی** اجتماعی انسان‌ها را تشکیل می‌دهد.
- فرهنگ، حاصل **آگاهی مشترک** و **عمل مشترک** انسان‌ها است.

ارتباط میان جهان ذهنی و جهان فرهنگی

- این دو بخش «ذهنی» و «فرهنگی» جهان انسانی (فردی و اجتماعی)، **تناسب**، **هماهنگی** و **تعامل** وجود دارد یعنی: هر **فرهنگ**، **نوع خاصی** از **عقاید** و **خصوصیات ذهنی** را در افراد پدید می‌آورد و به همان نوع اجازه بروز می‌دهد و هر **نوع عقیده** و **اخلاقی** نیز جویای **فرهنگی** متناسب با خود است.
- تصور روبه‌رو رابطه تعاملی بین این دو جهان را نشان می‌دهد:

مقایسه جهان فردی و جهان اجتماعی

جهان اجتماعی	جهان فردی
* «زندگی اجتماعی را پدید می‌آورد.» * «دارای هویت فرهنگی» (پس: جهان فرهنگی) * «زمانی که فردی آن مسئله را، آن اندیشه را به صورت گفتار و نوشتار بیان می‌کند.» * «بر پایه اندیشه و تصمیم خود با دیگران رفتار می‌کند.»	* «به زندگی شخصی و فردی انسان باز می‌گردد.» * «مرتبط با ابعاد اخلاقی، ذهنی و روانی انسان‌ها» * «زمانی که فردی درباره مسئله‌ای خاصی می‌اندیشد.» * «زمانی که تصمیم می‌گیرد.»

در زیر دو تصویر می‌بینید. آنها را با هم مقایسه کنید و سپس نتیجه را در جای خالی بنویسید و با پاسخ من مقایسه کنید:

تصویر سمت راست بیانگر بخش جهان انسانی است.
تصویر سمت چپ بیانگر بخش جهان انسانی است.
برای پاسخ دادن به این پرسش، باید این موضوع را لحاظ کنید که نقاش در سمت چپ در حال کشیدن نقاشی است. نقاشی کشیدن وی در این مرحله در جهان فردی خود قرار دارد اما وقتی که این نقاشی در نمایشگاه به نمایش گذاشته می‌شود، وارد جهان اجتماعی می‌شود. (نقاش: پیکاسو/ تابلو نقاشی: گرینیکا از پیکاسو)

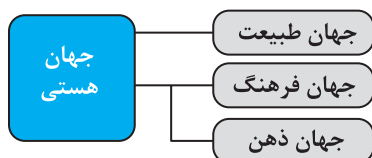
جهان تکوینی

- تمامی پدیده‌های جهان هستی محصول زندگی انسان نیستند.
- برخی از پدیده‌های جهان هستی، **محصول جهان تکوینی** و برخی دیگر **محصول جهان انسانی** است.
- جهان تکوینی، در مقابل جهان انسانی قرار دارد.
- جهان تکوینی، پیش از انسان وجود داشته است.
- جهان تکوینی، مستقل از خواست و اراده انسانی وجود دارد.

دیدگاه‌های مختلف درباره جهان تکوینی

الف) گروهی جهان تکوینی را به طبیعت محدود می‌کنند؛ این گروه:

- جهان طبیعت را در برابر جهان انسانی قرار می‌دهند.
- جهان انسانی را به جهان ذهنی و جهان فرهنگی تقسیم می‌کنند.
- جهان هستی را به سه جهان تقسیم می‌کنند:

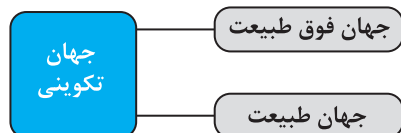

جهان سوم: جهان ذهن

جهان دوم: جهان فرهنگ

جهان اول: جهان طبیعت

- ▶ جهان تکوینی را به جهان طبیعت محدود نمی‌کنند. (جهان طبیعت را بخشی از جهان تکوینی می‌دانند).
- ▶ جهان تکوینی را به دو جهان تقسیم می‌کنند: ۱- جهان طبیعت ۲- جهان فوق طبیعت
- ▶ نمودار تقسیم‌بندی جهان هستی از دیدگاه متفکران مسلمان که جهان هستی را به چهار جهان تقسیم می‌کنند (۱. طبیعت ۲. ماورا طبیعت ۳. جهان ذهنی یا فردی ۴. جهان اجتماعی) و جهان تکوینی را به دو جهان تقسیم می‌کنند:

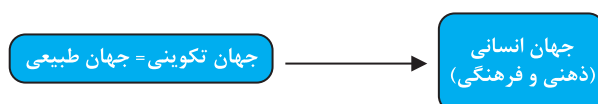

دیدگاه‌های مختلف درباره تعامل جهان تکوینی و جهان انسانی

سه دیدگاه مختلف درباره ارتباط جهان تکوینی و جهان انسانی مطرح شده است که به ترتیب آن را مطالعه می‌کنید:

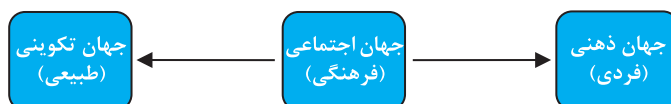
نظر اول درباره ارتباط جهان تکوینی و جهان انسانی

- **برخی** جهان تکوینی را به جهان طبیعت محدود می‌کنند.
- این گروه جهان طبیعت را **مهم‌تر** از جهان ذهنی و جهان فرهنگی می‌دانند.
- از نظر آنان، «ذهن افراد» و «فرهنگ جامعه»، هویتی **طبیعی** و **مادی** دارند و علوم مربوط به آنها نظیر علوم طبیعی است.
- این گروه بین علوم طبیعی و علوم انسانی تفاوتی قائل نیستند.
- نادیده گرفتن تفاوت علوم انسانی با علوم طبیعی، ظرفیت‌هایی را از علوم انسانی و اجتماعی سلب می‌کند.
- در تصویر زیر رابطه جهان تکوینی و جهان انسانی (ذهنی و فرهنگی) در دیدگاه اول نمایش داده شده است. دقت کنید که جهت فلش، جهت تأثیرگذاری را نشان می‌دهد.

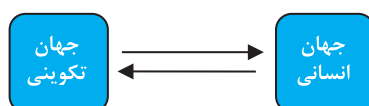
نظر دوم درباره ارتباط جهان تکوینی و جهان انسانی

- «جهان فرهنگی» را **مهم‌تر** از «جهان ذهنی» و «جهان تکوینی» می‌دانند.
- «جهان ذهنی و فردی» افراد را **تابع** فرهنگ جامعه می‌دانند.
- «جهان تکوینی» را **ماده خامی** برای دخیل و تصرف فرهنگ‌ها و جوامع مختلف می‌دانند.
- در این دیدگاه «جهان ذهنی و جهان تکوینی» اهمیت و استقلال خود را در برابر جهان فرهنگی از دست می‌دهند.

نظر سوم درباره ارتباط جهان تکوینی و جهان انسانی

- هر دو جهان «تکوینی» و «فرهنگی» و «ذهنی» را **مهم** و در **تعامل** با یکدیگر می‌دانند.
- در نگاه قرآنی، «جهان تکوینی» **محدود** به «جهان طبیعت» نیست و «ادراک و آگاهی» نیز **منحصر** به انسان نیست، و (جهان تکوینی) براساس **حکمت** و **مشیت** خداوند سبحان، رفتاری حکیمانه با افراد و جوامع انسانی دارد.
- قرآن کریم برای «جامعه و فرهنگ» جایگاه **ویژه‌ای** قائل است و از زندگی و مرگ امت‌ها سخن می‌گوید، علاوه بر آن، «جهان فردی» را نیز **نادیده نمی‌گیرد** و بر مسئولیت فرد در قبال فرهنگ و جامعه تأکید می‌کند. (به ارتباط متقابل بین جهان ذهنی و جهان فرهنگی تأکید دارد).
- این مطالب را از «بخوانیم و بدانیم» حتماً یاد بگیرید: از منظر قرآن، «جهان تکوینی» درهای **برکت** خود را به روی انسان‌ها می‌گشاید اگر: **۱- انسان‌ها اخلاقی الهی** داشته باشند و **۲- جامعه** از **فرهنگ توحیدی** برخوردار باشد (بیانگر ارتباط و تعامل جهان تکوینی و جهان انسانی و برخورد حکیمانه و هوشمندانه جهان تکوینی با جهان انسانی است).
- از منظر قرآن، هرگاه افراد و فرهنگ جامعه، **هویتی مشرکانه** داشته باشند؛ زمین و آسمان از **تعامل** سازنده با آنها **باز می‌ماند** و ظرفیت‌های الهی و آسمانی خود را از آنها پنهان می‌کنند. (بیانگر ارتباط و تعامل جهان انسانی و جهان عینی و برخورد حکیمانه و هوشمندانه جهان تکوینی با جهان انسانی است).
- در تصویر زیر رابطه جهان تکوینی و جهان انسانی نمایش داده شده است:

مجله جامعه شناخته

چرا سؤال‌های بنیادین مهم هستند؟

توماس هابز: انسان گرگ انسان است

سرایدار مدرسه درهای مدرسه را قفل کرده و با یک اسلحه همه را مجبور می‌کند تمام اقلام بوفه را چند برابر قیمت بخرند. شما نیز مجبور می‌شوید همه پول خود را بدهید تا

از مدرسه خارج شوید. با خروج از مدرسه متوجه می‌شوید که تازه اول ماجراست. در هر قسمت شهر جنگی برپا شده است. شغل‌ها و اصناف مختلف به جان هم افتاده‌اند و قصد دارند به زور بر دیگری پیروز شوند. در این شرایط افراد سودجویی نیز پیدا می‌شوند که از این دعوها بهره ببرند.

دزدها کنترل شهر را به دست می‌گیرند و در آخر نیز مردم همه به جان هم می‌افتند.

حالت دوم (خوشبینی)

بر خلاف اتفاقاتی که در بالا از ذهنمان گذشت می‌توانیم با نگاهی خوشبینانه فرض کنیم که با کنار رفتن قانون تفاوتی در رفتار مردم به وجود نمی‌آید و مانند روزهای قبل قواعد زندگی اجتماعی را رعایت می‌کنند.

حالت سوم (خوشبینی بسیار بالا)

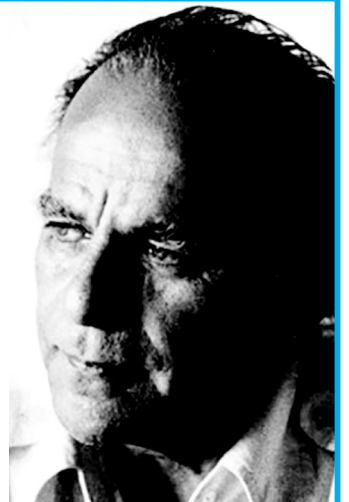
اگر خوشبین‌تر از فرض قبلی فکر کنیم، می‌توانیم تخیل کنیم که نه تنها مردم به جان هم نیفتاده‌اند، بلکه با از میان رفتن اجبارهای قانونی احساس عزت انسانی بیشتری کرده و از قبل مهربان‌تر شده‌اند. مثلاً خیلی از مشاغل خدمات خود را مجانی ارائه می‌دهند. تلافروشان و ثروتمندان احساس نزدیکی بیشتری با مردم دارند و به تدریج شروع به تقسیم ثروت و امکانات خود میان مردم خواهند نمود.

مسیحیان گناه‌اولین آدم و حوا را غیر قابل بخشش می‌دانند و معتقدند این گناه بزرگ به همه انسان‌ها ارث رسیده و عامل بدبختی اوست.

شاید شما تا به حال نتوانسته باشید دلیل تأکیده‌های مکرر بر پرسش‌های بنیادین را در دروس علوم انسانی به خوبی متوجه شوید. معمولاً کتاب‌های درسی این سؤال‌ها را به صورت کلی مطرح کرده و انتظار دارند تا علم‌آموزان با همین اشاره‌های کوتاه متوجه منظور آنها شوند. این در حالی است که معمولاً در عمل چنین اتفاقی نمی‌افتد و شما دانش‌آموزان مجبور می‌شوید این سؤال‌ها و طبقه‌بندی‌ها را در ذهن خود به خاطر سپارید بدون آنکه منظور از آنها را به خوبی بفهمید. در این قسمت سعی خواهیم کرد تا با چند مثال موضوع را برای شما روشن‌تر کنیم.

گفت دانایی که: گرگی فیره سر، هست پنهان در نهاد هر بشر...! هرکه گرگش را در اندازه به فاک رفته رفته می‌شود انسان پاک و آن که با گرگش مدارا می‌کند فلق و فوی گرگ پیدا می‌کند در هوای جان گرگت را بگیر! وای اگر این گرگ گردد با تو پیر روز پیری، گر که باشی هم چو شیر ناتوانی در مصاف گرگ پیر مردمان گر یکدیگر را می‌درند گرگ‌هایشان ره‌نما و ره‌برند... و آن ستمکاران که با هم ممره‌اند گرگ‌هایشان آشنایان هم‌اند گرگ‌هایشان همراه و انسان‌ها غریب با که باید گفت این مال عجیب؟ ...فریدون مشیری

فرض کنید یک روز اعلام شود که هیچ قانونی در شهر شما اجرا نمی‌شود و پلیس و دادگاه‌ها همه منحل شده‌اند. در این صورت چه اتفاقی رخ خواهد داد؟ حداقل ۴ فرض برای پیامد این اتفاق قابل تصور است.

حالت اول (بدبینی مطلق)

مادر و پدر شما بر خلاف هر روز بدون آنکه شما را از خواب بیدار کرده و دور میز صبحانه نشسته و راهی مدرسه کنند، به محل کار خود رفته‌اند. با تعجب و در حالی که دیرتان است از خانه خارج می‌شوید. می‌خواهید سوار تاکسی شوید تا به مدرسه برسید اما راننده‌هایی که عجله شما را می‌بینند همگی درخواست کرایه ۳ برابری می‌کنند. وارد مدرسه شده و متوجه می‌شوید همه بچه‌ها تنها همدیگر را به عنوان رقیب می‌شناسند و مخفیانه دفترها و کتابهای همدیگر را پاره و خراب می‌کنند. معلمان مدرسه در حال نزاع بر سر ساعات کلاسی‌اند و هیچ‌کس حاضر نیست کوتاه بیاید.

پرسش‌های تشریحی

تعیین کنید کدام عبارت درست و کدام عبارت نادرست است

☒	☐	۱. بخش اجتماعی جهان انسانی، زندگی اجتماعی را پدید می‌آورد.
☐	☐	۲. جهان انسانی به دو بخش فردی و طبیعی تقسیم می‌شود.
☐	☐	۳. جهان فرهنگی بخشی از جهان انسانی است.
☐	☐	۴. وقتی فردی دربارهٔ مسأله‌ای خاص می‌اندیشد، به جهان فرهنگی قدم می‌گذارد.
☐	☐	۵. کتاب و فیلم مربوط به بخش فردی جهان انسانی است.
☐	☐	۶. جهان تکوینی پیش از خلقت انسان و مستقل از خواست و اراده او وجود داشته است.
☐	☐	۷. بین دو بخش فردی و اجتماعی یا ذهنی و فرهنگی جهان انسانی، تناسب و هماهنگی وجود دارد.
☐	☐	۸. اندیشهٔ فرد به‌صورت گفتار و یا نوشتار در محدودهٔ اجتماعی و فرهنگی وارد می‌شود.
☐	☐	۹. متفکران مسلمان، جهان تکوینی را به جهان طبیعت محدود می‌دانند.
☐	☐	۱۰. در قرآن کریم جهان فردی انسان‌ها مهم‌تر از مسئولیت آنها در قبال جامعه تعریف شده است.
☐	☐	۱۱. وقتی به آیهٔ «۴۱ سورهٔ روم» می‌اندیشیم به تعامل فعال جهان تکوینی با جهان اجتماعی و فرهنگی پی می‌بریم.
☐	☐	۱۲. نزد متفکران مسلمان جهان تکوینی به جهان طبیعت و جهان فوق طبیعت تقسیم می‌شود.
☐	☐	۱۳. بین دو بخش اجتماعی و فردی جهان انسانی تناسب و هماهنگی وجود ندارد.
☐	☐	۱۴. از نظر گروه اول، «ذهن افراد» و «فرهنگ جامعه»، هویتی طبیعی و مادی ندارند.
☐	☐	۱۵. از نظر گروه اول، جهان طبیعی است که اثرگذار بر جهان فردی و جهان اجتماعی است.
☐	☐	۱۶. از نظر گروه دوم، «جهان اجتماعی و جهان فردی» افراد را تابع فرهنگ جامعه می‌دانند.
☐	☐	۱۷. «جهان تکوینی» براساس حکمت و مشیت خداوند سبحان، رفتاری حکیمانه با «انسان و جامعهٔ انسانی» دارد.
☐	☐	۱۸. با جامعهٔ مشرک زمین و آسمان تعامل سازنده نمی‌کنند و ظرفیت الهی خود را از آن پنهان می‌کنند. (از بخوانیم و بنویسم)

جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید (واژگان کلیدی)

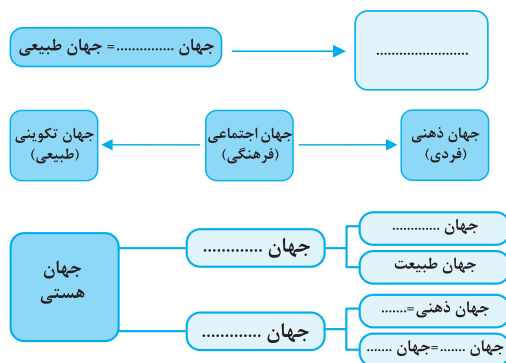
۱۹. در دیدگاه قرآنی جهان تکوینی بر اساس و خداوند سبحان، رفتاری حکیمانه با افراد جوامع انسانی دارد.
۲۰. فرهنگ، انسان‌ها را شکل می‌دهد و حاصل آدمیان است.
۲۱. از بخش اجتماعی جهان انسانی با عنوان و از بخش فردی آن با عنوان تعبیر می‌کنند.
۲۲. جهان فرهنگی در برابر قرار داده می‌شود.
۲۳. جهان تکوینی پیش از انسان وجود داشته است و مستقل از وجود دارد.
۲۴. پرسش‌هایی از قبیل اینکه آیا جهان هستی به همین جهان مادی محدود می‌شود، مربوط به دیدگاه است.
۲۵. جهان انسانی محصول و هر چه با انسان پدید می‌آید مربوط به این جهان است.
۲۶. در دیدگاه دوم جهان ذهنی و اهمیت و استقلال خود در برابر از دست می‌دهند.
۲۷. بخش فردی جهان انسانی به انسان‌ها باز می‌گردد و دارای ابعاد و است.
۲۸. بخش اجتماعی جهان انسانی، را پدید می‌آورد. این بخش دارد و به‌همین دلیل، آن را جهان فرهنگی می‌نامند.
۲۹. وقتی فردی به مسئله‌ای می‌اندیشد، در محدودهٔ زندگی می‌کند.
۳۰. هنگامی که یک فرد اندیشهٔ خود را به‌صورت و بیان می‌کند، به جهان اجتماعی و قدم می‌گذارد.
۳۱. بین دو بخش ذهنی و جهان انسانی، تناسب و هماهنگی وجود دارد.
۳۲. برخی، جهان تکوینی را به طبیعت محدود می‌کنند و جهان طبیعت را در برابر جهان قرار می‌دهند.
۳۳. متفکران مسلمان، جهان تکوینی را به دو جهان و تقسیم می‌کنند.
۳۴. برخی، جهان طبیعت را مهم‌تر از جهان ذهنی و فرهنگی می‌دانند. این گروه بین علوم و علوم تفاوتی قائل نیستند.
۳۵. گروهی جهان فرهنگی را مهم‌تر از جهان ذهنی و جهان طبیعی می‌دانند. این گروه جهان و را مادهٔ خامی می‌دانند.
۳۶. قرآن کریم علاوه بر آنکه از زندگی و مرگ امت‌ها سخن می‌گوید، جهان را نیز نادیده نمی‌گیرد.

به پرسش‌های زیر پاسخ کوتاه دهید

۳۷. فرهنگ در جامعه حاصل چیست؟
۳۸. ابعاد اخلاقی، ذهنی و روانی انسان‌ها، مربوط به کدام بخش از جهان انسانی می‌شود؟
۳۹. منظور از جهان فرهنگی چیست؟
۴۰. چه افرادی جهان طبیعت را در برابر جهان انسانی قرار می‌دهند؟
۴۱. جهان تکوینی از چه زمانی وجود داشته است؟
۴۲. هنگامی که فردی اندیشه خود را به صورت گفتاری و نوشتاری بیان می‌کند یا براساس اندیشه و تصمیم خود با دیگران رفتار می‌کند، به کدام جهان قدم می‌گذارد؟
۴۳. کدام گروه (دیدگاه) جهان ذهنی و فردی افراد را تابع فرهنگ جامعه می‌دانند؟
۴۴. متفکران مسلمان، جهان تکوینی را به کدام جهان محدود نمی‌دانند؟
۴۵. در نگاه قرآنی، عالم چه برخوردی با جهان انسانی و فرهنگی دارد؟
۴۶. از دیدگاه قرآن چه وقت جهان تکوینی درهای برکات خود را بر روی انسان‌ها می‌گشاید؟
۴۷. افرادی که جهان تکوینی را به طبیعت محدود می‌کنند، چه دیدگاهی دارند؟
۴۸. در دیدگاه اول با تفاوت قائل نشدن میان علوم طبیعی و علوم انسانی چه اتفاقی می‌افتد؟
۴۹. در دیدگاه دوم جهان ذهنی و فردی افراد تابع چیست؟
۵۰. در دیدگاه دوم، جهان تکوینی چگونه تعریف می‌شود؟
۵۱. در دیدگاه سوم رابطه جهان فرهنگی، جهان ذهنی و جهان تکوینی به چه صورت است؟
۵۲. موارد زیر را فقط نام ببرید:
- الف) جهان انسانی به چند بخش تقسیم می‌شود؟
- ب) بخش فردی جهان انسانی دارای چه ابعادی می‌باشد؟
- پ) از دیدگاه متفکران اسلامی جهان تکوین به کدام بخش‌ها تقسیم می‌شود؟
- ت) اندیشمندانی که جهان تکوینی را به طبیعت محدود می‌کنند، از چند جهان سخن می‌گویند؟

جداول یا شکل‌های زیر را کامل کنید

۵۳. براساس دیدگاه کسانی که عالم طبیعت را مهم‌تر می‌دانند، شکل مقابل را کامل کنید.
۵۴. تصویر مقابل بیانگر کدام یک از دیدگاه‌ها نسبت به جهان هستی است؟
۵۵. جاهای خالی را در نمودار مقابل پر کنید.

به پرسش‌های زیر پاسخ کامل دهید

۵۶. به چه دلیل جهان اجتماعی را جهان فرهنگی می‌نامند؟
۵۷. دسته‌بندی جهان انسانی به چه صورت است، توضیح دهید.
۵۸. تفاوت موجودات جهان تکوینی با موجودات جهان انسانی را بنویسید.
۵۹. فرد، در چه شرایطی به جهان اجتماعی و فرهنگی قدم می‌گذارد؟
۶۰. پرسش‌های بنیادی بشر به چند دسته تقسیم می‌شوند؟ توضیح دهید.
۶۱. دیدگاه متفکران مسلمان را درباره جهان تکوینی بنویسید.
۶۲. دیدگاه افرادی که جهان تکوینی را به طبیعت محدود می‌دانند، چگونه است؟
۶۳. نظر و دیدگاه گروه دوم که فرهنگ را مهم‌تر از جهان ذهنی و جهان تکوینی می‌دانند، چیست؟
۶۴. چه تناسبی میان جهان انسانی و جهان فرهنگی وجود دارد؟
۶۵. در دیدگاه اول تعامل جهان‌های ذهنی، فرهنگی و تکوینی به چه صورت است؟
۶۶. دیدگاه سوم، تعامل جهان‌های ذهنی، فرهنگی و تکوینی را چگونه می‌بیند؟
۶۷. از منظر قرآن چه وقت جهان تکوینی درهای رحمت خود را بر روی انسان باز می‌کند و چه وقت پنهان می‌کند؟

پرسش‌های کنکوری و تالیفی

۶۸. کدام یک به ترتیب، به جهان ذهنی و جهان فرهنگی مربوط می‌شود؟ ترکیبی
- ۱) رفتارها و هنجارهای انسان-آگاهی و عمل مشترک انسان‌ها
 - ۲) ابعاد اخلاقی و روانی انسان-آگاهی و عمل مشترک انسان‌ها
 - ۳) ابعاد اخلاقی و عمل مشترک انسان‌ها
 - ۴) اندیشه و عمل انسان-رفتارها و هنجارهای مشترک انسان‌ها
۶۹. کدام عبارت در رابطه با جهان انسانی درست نیست؟ ترکیبی
- ۱) جهان انسانی محصول زندگی شخصی و اجتماعی انسان است.
 - ۲) هرچه با اندیشه و عمل انسان پدید آید، مربوط به جهان انسانی است.
 - ۳) بخشی از جهان هستی که شامل جهان انسانی است.
 - ۴) جهان انسانی بخشی از جهان تکوینی محسوب می‌شود.
۷۰. «اندیشیدن و تصمیم گرفتن درباره موضوعی خاص» و «تفسیر کردن و بیان اندیشه به صورت گفتار و نوشتار»، به ترتیب، بیانگر کدام مورد است؟ مفهومی
- ۱) جهان ذهنی و فرهنگی - جهان اجتماعی
 - ۲) جهان ذهنی - جهان ذهنی و فرهنگی
 - ۳) زندگی شخصی - زندگی اجتماعی
 - ۴) زندگی شخصی و اجتماعی - زندگی شخصی و اجتماعی
۷۱. هنگامی که فرد اندیشه خود را به صورت گفتار و نوشتار بیان می‌کند یا براساس اندیشه خود با دیگران رفتار می‌کند به قدم می‌گذارد و زمانی که درباره مسئله‌ای خاص می‌اندیشد. ترکیبی
- ۱) جهان فردی و ذهنی - در محدوده جهان اجتماعی و سیاسی سیر می‌کند.
 - ۲) جهان ذهنی و اجتماعی - براساس عقاید و ارزش‌های خود مسائل روزمره را تفسیر می‌کند.
 - ۳) جهان ذهنی و اجتماعی - در حوزه مسائل فرهنگی جامعه خود زندگی می‌کند.
 - ۴) جهان اجتماعی و فرهنگی - در محدوده جهان فردی و ذهنی زندگی می‌کند.
۷۲. هنگامی که فرد برای تقویت استعدادهای خود، رو به تمرین می‌آورد یعنی در بخش جهان انسانی فعال است و وقتی در پایان تمرین، کار نهایی خود را در معرض دید عموم قرار می‌دهد یعنی در بخش جهان انسانی قدم گذاشته است. حافظه‌ای
- ۱) ذهنی، فردی
 - ۲) فردی، ذهنی
 - ۳) ذهنی، اجتماعی
 - ۴) فرهنگی، فردی
۷۳. «دست‌نوشته‌ها» و «خاطرات روزانه یک شخص که هیچ وقت قصد انتشار آن را ندارد»، جهان انسانی اوست. مفهومی
- ۱) بخش خصوصی
 - ۲) بخش فردی
 - ۳) بخش تکوین
 - ۴) بخش اجتماعی
۷۴. کدام یک در رابطه با جمله «هر فرهنگی نوع خاصی از عقاید و خصوصیات ذهنی را در افراد پدید می‌آورد و هر نوع اخلاقی نیز جویای فرهنگی مناسب با خود است» درست است؟ مفهومی
- ۱) جهان فرهنگی در برابر جهان ذهنی قرار داده می‌شود.
 - ۲) بخش فردی و ذهنی جهان انسانی سازنده بخش اجتماعی و فرهنگی آن است.
 - ۳) بین جهان ذهنی و فردی و جهان اجتماعی و فرهنگی تناسب و هماهنگی وجود دارد.
 - ۴) هریک از دو بخش جهان فردی و اجتماعی جهان انسانی مستقل از یکدیگر عمل می‌کنند.
۷۵. کدام عبارت در رابطه با جهان تکوینی درست نیست؟ ترکیبی
- ۱) جهان تکوینی هم‌زمان با جهان انسانی به وجود آمده است.
 - ۲) جهان تکوینی مستقل از خواست و اعتبار انسانی وجود دارد.
 - ۳) بین جهان تکوینی و جهان انسانی ارتباط و پیوند وجود دارد.
 - ۴) بخشی از جهان هستی محصول جهان تکوینی است.
۷۶. فرهنگ حاصل است. جهان فرهنگی بخشی از جهان است و جهان مستقل از خواست و اعتبار انسانی جهان است. ترکیبی
- ۱) آگاهی و عمل مشترک آدمیان - انسانی - تکوینی
 - ۲) ارزش‌سازی و باورمندی انسان‌ها - اجتماعی - ذهنی
 - ۳) آگاهی و عمل مشترک آدمیان - انسانی - فرهنگی
 - ۴) شیوه زندگی اجتماعی انسان‌ها - ذهنی - تکوینی
۷۷. جملات «در مقابل جهان انسانی قرار دارد»، «معنای دیگر جهان فردی است»، «پدیدآورنده زندگی اجتماعی است»، به ترتیب اشاره به کدام جهان دارند؟ ترکیبی
- ۱) جهان تکوینی - جهان ذهنی - جهان ذهنی
 - ۲) جهان تکوینی - جهان ذهنی - جهان فرهنگی
 - ۳) جهان ذهنی - جهان فرهنگی - جهان تکوینی
 - ۴) جهان ذهنی - جهان فرهنگی - جهان تکوینی
۷۸. کدام یک به ترتیب در مورد جهان فرهنگی درست نیست ولی در رابطه با جهان انسانی درست است؟ ترکیبی
- ۱) جهان اجتماعی بخشی از جهان انسانی است که در مقابل جهان فردی قرار می‌گیرد. - جهان مقابل جهان انسانی، جهان تکوینی است.
 - ۲) جهان فرهنگی با انسان به وجود می‌آید و پیش از انسان وجود نداشته است. - آن‌گاه که درباره موضوعی خاص می‌اندیشیم، در محدوده این جهان قرار می‌گیریم.
 - ۳) جهان اجتماعی همان جهان فرهنگی است چون دارای هویتی فرهنگی است. - هرگاه از جهان انسانی و جهان طبیعت سخن می‌گوییم مرادمان جهان تکوینی است.
 - ۴) بخش فردی جهان فرهنگی را با تعبیر جهان ذهنی یاد می‌کنند. - جهان انسانی محصول زندگی انسان است و هرچه با اندیشه و عمل انسان پدید آید، مربوط با این جهان است.

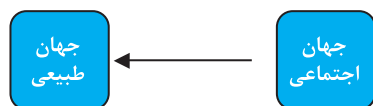
۷۹. هر چه با اندیشه و عمل انسان پدید می‌آید مربوط به است. جهان فرهنگی در برابر قرار داده می‌شود و هر فرد براساس مسائل روزمره زندگی خود را تفسیر می‌کند. جهان پیش از انسان وجود داشته است سراسری خارج از کشور - ۹۳
- ۱ جهان انسانی - جهان تکوینی - هنجارها و رفتارهای خود - ذهنی ۲ جهان اجتماعی - جهان انسانی - عقاید و ارزش‌های خود - ذهنی ۳ جهان فرهنگی - جهان ذهنی - خصوصیات ذهنی خود - تکوینی ۴ جهان انسانی - جهان ذهنی - عقاید و ارزش‌های خود - تکوینی
۸۰. از نظر گروهی که جهان تکوینی را به جهان طبیعت محدود می‌کنند، جهان‌های دوم، سوم و اول به ترتیب، کدام است؟ حافظه‌ای
- ۱ جهان طبیعت - جهان ذهنی - جهان فرهنگ ۲ جهان فرهنگ - جهان ذهنی - جهان طبیعت ۳ جهان ذهنی - جهان فرهنگ - جهان طبیعت ۴ جهان طبیعت - جهان فرهنگ - جهان ذهنی
۸۱. از نظر گروه دوم، ارتباط جهان تکوینی و جهان انسانی به این شکل است که: حافظه‌ای
- ۱ جهان تکوینی تابع فرهنگ جامعه نیست اما جهان فردی تابع فرهنگ جامعه است. ۲ جهان تکوینی تابع فرهنگ جامعه است اما جهان ذهنی تابع فرهنگ جامعه نیست. ۳ جهان ذهنی تابع فرهنگ جامعه است و به همین شکل جهان فردی نیز تابع فرهنگ جامعه است. ۴ جهان تکوینی تابع فرهنگ جامعه است و به همین شکل جهان ذهنی و فردی نیز تابع فرهنگ جامعه است.
۸۲. گروهی که جهان فرهنگی را مهم‌تر از جهان ذهنی و طبیعی می‌دانند، معتقدند جهان ذهنی و فردی افراد هستند و جهان تکوینی نیز ماده خامی است که در معرض برداشت‌ها و تصرفات قرار می‌گیرد. آزمایشی گزینه دو - ۹۵
- ۱ دارای هویتی طبیعی - علمی افراد ۲ تابع جهان تکوینی - فرهنگی افراد ۳ تابع فکر افراد - علمی انسان‌ها ۴ تابع فرهنگ جامعه - فرهنگی و اجتماعی انسان‌ها
۸۳. از دیدگاه قرآن کریم هر دو جهان فرهنگی و جهان تکوینی هستند و رابطه‌شان دارای نسبت است. حافظه‌ای
- ۱ متفاوت - تعاملی ۲ مهم - غیر تعاملی ۳ مهم - تعاملی ۴ متفاوت - غیر تعاملی
۸۴. به کار بردن عناوینی مانند دنیا و آخرت در قرآن، بیانگر کدام مورد است؟ مفهومی
- ۱ بین دو جهان انسانی و تکوینی پیوند و ارتباط وجود دارد. ۲ جهان هستی به دو جهان انسانی و تکوینی تقسیم می‌شود. ۳ جهان هستی شامل دو جهان طبیعی و فوق طبیعی است. ۴ جهان تکوینی به دو جهان طبیعی و فوق طبیعی تقسیم می‌شود.
۸۵. منظور از واژه‌های «شهادت»، «غیب» و «ملکوت» به ترتیب، کدام است؟ مفهومی
- ۱ جهان طبیعت - جهان طبیعت - جهان فوق طبیعت ۲ جهان طبیعت - جهان فوق طبیعت - جهان فوق طبیعت ۳ جهان فوق طبیعت - جهان طبیعت - جهان فوق طبیعت ۴ جهان فوق طبیعت - جهان فوق طبیعت - جهان طبیعت
۸۶. کدامیک در رابطه با تعبیر قرآن از عوالم طبیعی و تکوینی با عناوینی مانند ملک و ملکوت، صحیح است؟ مفهومی
- ۱ بین دو جهان انسانی و تکوینی پیوند و ارتباط وجود دارد. ۲ بین دو جهان ذهنی و فرهنگی پیوند و ارتباط وجود دارد. ۳ بین دو جهان طبیعی و فوق طبیعی پیوند و ارتباط وجود دارد. ۴ بین دو جهان تکوینی و فوق طبیعی پیوند و ارتباط وجود دارد.
۸۷. کدامیک در رابطه با دیدگاهی که از سه جهان سخن می‌گوید، درست نیست؟ ترکیبی
- ۱ جهان تکوینی را به جهان طبیعت محدود می‌کند. ۲ جهان طبیعی و فرهنگی را مهم و در ارتباط با یکدیگر می‌داند. ۳ ذهن افراد و فرهنگ جامعه را، دارای هویتی مادی می‌داند. ۴ بین علوم طبیعی و علوم انسانی و اجتماعی تفاوتی قائل نیست.
۸۸. به ترتیب کدامیک نظر کسانی است که جهان فرهنگ را مهم‌تر از جهان ذهنی و جهان طبیعی و تکوینی می‌دانند و کدامیک دیدگاه گروهی است که جهان تکوینی را به جهان طبیعت محدود می‌کنند؟ سراسری - ۹۲
- ۱ بین علوم طبیعی، انسانی و اجتماعی تفاوت واقعی وجود ندارد - ذهن افراد و فرهنگ جامعه هویتی طبیعی و مادی دارند. ۲ علوم مربوط به ذهن افراد و فرهنگ جامعه نظیر علوم طبیعی است - جهان ذهنی و فردی افراد را تابع فرهنگ جامعه می‌دانند. ۳ جهان ذهنی و فردی افراد تابع فرهنگ جامعه است - ذهن افراد و فرهنگ جامعه هویتی طبیعی و مادی دارند و علوم مربوط به آنها نظیر علوم طبیعی است. ۴ ذهن افراد و فرهنگ جامعه هویتی طبیعی دارند - جهان عینی و طبیعی را ماده خامی می‌دانند که در معرض برداشت‌ها و تصرفات مختلف فرهنگی و اجتماعی انسان‌ها قرار می‌گیرد.
۸۹. جهان مستقل از خواست و اعتبار انسانی وجود دارد. نزد متفکران مسلمان جهان طبیعت بخشی از جهان است و گروهی که بین علوم طبیعی و علوم انسانی و اجتماعی تفاوتی واقعی قائل نیستند. سراسری - ۹۳
- ۱ تکوینی - تکوینی - جهان طبیعت را مهم‌تر از جهان ذهنی و جهان فرهنگی می‌دانند. ۲ تکوینی - ذهنی و فردی - جهان فرهنگ را مهم‌تر از جهان ذهنی و جهان طبیعی می‌دانند. ۳ ذهنی - تکوینی - جهان فرهنگ را مهم‌تر از جهان ذهنی و جهان طبیعی می‌دانند. ۴ فرهنگی - ذهنی و فردی - هر دو جهان فرهنگی و جهان طبیعی را مهم و در تعامل با یکدیگر می‌دانند.

۹۰. با توجه به نظر اول در مورد ارتباط جهان‌های مختلف، کدام یک در رابطه با تصویر زیر درست است؟ مفهومی

- ۱ جهان طبیعی را مهم‌تر از جهان ذهنی و جهان اجتماعی می‌داند.
- ۲ جهان فرهنگی را مهم‌تر از جهان طبیعی و تکوینی می‌داند.
- ۳ جهان طبیعی را ماده‌ی خامی برای جهان فرهنگی انسان‌ها می‌داند.
- ۴ جهان ذهنی و جهان اجتماعی را مهم‌تر از جهان طبیعی می‌داند.

۹۱. با توجه به نظر دوم در مورد ارتباط جهان‌های مختلف، کدام یک در رابطه با تصویر زیر درست نیست؟ مفهومی

- ۱ جهان فرهنگی را مهم‌تر از جهان ذهنی و جهان طبیعی می‌داند.
- ۲ جهان ذهنی افراد را تابع فرهنگ جامعه می‌داند.
- ۳ جهان طبیعی را متأثر از جهان اجتماعی می‌داند.
- ۴ جهان انسانی را مهم‌تر از جهان طبیعی می‌داند.

۹۲. از منظر قرآن کریم هرگاه انسان، الهی داشته باشد و جامعه نیز از فرهنگ برخوردار باشد، جهان تکوینی درهای برکات خود را به روی انسان‌ها می‌گشاید. حافظه‌ای

- ۱ فطرت - راستین
- ۲ فطرت - توحیدی
- ۳ اخلاق - توحیدی
- ۴ اخلاق - راستین

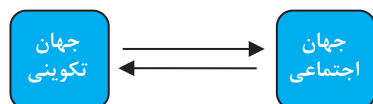
۹۳. کدام یک، در رابطه با دیدگاه قرآن مبنی بر این که «هرگاه انسان، اخلاقی الهی و جامعه فرهنگی توحیدی داشته باشد، جهان تکوینی درهای برکات را بر روی انسان‌ها می‌گشاید» و «هرگاه افراد و جامعه، هویتی مشرکانه داشته باشند، زمین و آسمان‌ها ظرفیت‌های الهی و آسمانی را از آنان پنهان می‌کنند»، درست نیست؟ مفهومی

- ۱ دو جهان تکوینی و انسانی در تعامل با یکدیگر هستند.
- ۲ عالم برخوردی حکیمانه و هوشمندانه با جهان انسانی دارد.
- ۳ جهان تکوینی مهم‌تر از جهان ذهنی و اجتماعی است.
- ۴ جهان ذهنی و اجتماعی نادیده انگاشته نمی‌شود.

۹۴. براساس دیدگاه قرآنی، به ترتیب بگویید «ادراک و آگاهی متعلق به کدام جهان است» و «کدام جهان براساس حکمت و مشیت خداوند، رفتاری حکیمانه با جامعه انسانی دارد؟» مفهومی - حافظه‌ای

- ۱ ذهنی و اجتماعی - تکوینی
- ۲ انسانی و تکوینی - تکوینی
- ۳ انسانی و فوق طبیعی - هستی
- ۴ انسانی و تکوینی - هستی

۹۵. با توجه به نظر سوم در مورد ارتباط جهان‌های مختلف، کدام یک در رابطه با تصویر زیر درست نیست؟ مفهومی

- ۱ هر دو جهان فرهنگی و تکوینی مهم و در تعامل با یکدیگر هستند.
- ۲ جایگاه ویژه‌ای برای جامعه و فرهنگ قائل است.
- ۳ جهان فردی و ذهنی اشخاص را نادیده می‌گیرد.
- ۴ جامعه در صورت حرکت توحیدی از جهان تکوینی، برکات دریافت می‌کند.

مرور و جمع‌بندی

جهان هستی

- جهان هستی محصول: «جهان تکوینی» + «جهان انسانی»
- تمام پدیده‌های هستی محصول زندگی انسان یا جهان تکوینی نیستند.
- جهان انسانی: «محصول زندگی انسان» + «مرتبط با آنچه با اندیشه و عمل انسان پدید می‌آید» + «در مقابل جهان تکوینی» + «شامل دو بخش ذهنی و فرهنگی»

جهان ذهنی (فردی)	جهان فرهنگی (اجتماعی)
* «به زندگی شخصی و فردی انسان باز می‌گردد.» * «مرتبط با ابعاد اخلاقی، ذهنی و روانی انسان‌ها» * «زمانی که فردی درباره مسئله‌ای خاصی می‌اندیشد و تصمیم می‌گیرد.»	* «زندگی اجتماعی را پدید می‌آورد.» * «دارای هویت فرهنگی» (جهان فرهنگی نامیده می‌شود). * «زمانی که فردی اندیشه خود را به صورت گفتار و نوشتار بیان می‌کند، یا براساس اندیشه و تصمیم خود با دیگران رفتار می‌کند.»

- **رابطه جهان فرهنگی و جهان ذهنی:** تعاملی و متقابل (وجود تناسب و هماهنگی بین آنها)
- فرهنگ: «حاصل آگاهی مشترک و عمل مشترک انسان‌ها» + «تشکیل شیوه زندگی اجتماعی انسان‌ها»
- جهان تکوینی: «در مقابل جهان انسانی» + «پیش از انسان وجود داشته است.» + «مستقل از خواست و اراده انسانی»
- دو دیدگاه درباره جهان هستی وجود دارد:

دیدگاه متفکران مسلمان	دیدگاهی که جهان تکوینی را به طبیعت محدود می‌کند
تقسیم جهان تکوینی به دو جهان (محدود نکردن جهان تکوینی به جهان طبیعت): ۱- جهان طبیعت ۲- جهان فوق طبیعت	تقسیم جهان هستی به سه جهان: ۱- جهان اول: طبیعت ۲- جهان دوم: ذهن ۳- جهان سوم: فرهنگ
قرار دادن جهان تکوینی در برابر جهان انسانی	محدود کردن جهان تکوینی به جهان طبیعت
	قرار دادن جهان طبیعت در برابر جهان انسانی

دیدگاه‌های مختلف درباره ارتباط جهان تکوینی و جهان انسانی

- سه دیدگاه مختلف درباره ارتباط جهان تکوینی و جهان انسانی وجود دارد:

نظر اول	نظر دوم	نظر سوم (دیدگاه قرآنی)
جهان تکوینی: محدود به جهان طبیعت	جهان فرهنگی: مهم‌تر از جهان ذهنی و جهان تکوینی (جهان فرهنگ بر جهان ذهنی و جهان تکوینی تأثیر می‌گذارد).	محدود نبودن جهان تکوینی به جهان طبیعت (تقسیم جهان تکوینی به جهان طبیعت و مافوق طبیعت)
جهان طبیعت: مهم‌تر از جهان ذهنی و فرهنگی (جهان طبیعت بر جهان انسان تأثیر می‌گذارد).		هر دو جهان تکوینی و فرهنگی: مهم (هر دو جهان در تعامل با هم هستند و بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند و از یکدیگر اثر می‌پذیرند).
ذهن و فرهنگ: دارای هویتی طبیعی و مادی	«جهان ذهنی تابع: جهان فرهنگی» «جهان تکوینی: ماده خام و در معرض برداشتهای فرهنگی»	جهان تکوینی، براساس حکمت خداوند: دارای برخورد حکیمانه با جهان انسانی (ادراک و آگاهی محدود به حیات انسانی نیست).

- قرآن:

- ◀ **تأکید بر ارتباط متقابل جهان ذهنی و جهان فرهنگی:** تأکید بر جایگاه فرهنگ و مسئولیت فرد در قبال فرهنگ
- ◀ **تأکید بر تعامل جهان تکوینی و انسانی و برخورد حکیمانه جهان تکوینی با جهان انسانی،** زیرا:

- ۱- باز شدن درهای برکت جهان تکوینی بر انسان‌ها بستگی دارد به: «اخلاق الهی انسان‌ها» + «فرهنگ توحیدی جامعه»
- ۲- هویت مشترکانه افراد و فرهنگ جامعه موجب: پنهان ماندن ظرفیت‌های الهی و آسمانی از آنها

فرهنگ جهانی

عوامل مؤثر در ایجاد تفاوت بین فرهنگ‌های مختلف

مواردی که در فرهنگ‌های مختلف، یکسان نیستند، عبارتند از:

- ۱- تداوم تاریخی
 - ۲- گستره جغرافیایی فرهنگ‌ها
 - ۳- عناصر و اجزای مختلف درون فرهنگ‌ها
- امتداد تاریخی و گستره جغرافیایی فرهنگ‌ها:
 - ◀ امتداد تاریخی و گستره جغرافیایی فرهنگ‌های گوناگون یکسان نیستند.
 - ◀ فرهنگ‌هایی که در طول زمان در یک سرزمین واحد پدید آمده‌اند، و فرهنگ‌هایی که در زمان واحد در سرزمین‌های متعدد به وجود می‌آیند، زندگی و تاریخ یکسانی ندارند.
 - ◀ برخی از فرهنگ‌ها عمری کوتاه داشتند و برخی دیگر مدتی طولانی دوام آورده و همچنان ادامه یافته‌اند.
 - ◀ برخی از فرهنگ‌ها در مناطقی محدود شکل گرفته و نتوانسته‌اند از مرزهای جغرافیایی خود عبور کنند، ولی برخی دیگر گسترش پیدا کرده و تداوم یافته‌اند.
 - عناصر و اجزای مختلف درون فرهنگ‌ها:
 - ◀ عناصر و اجزای مختلف درون فرهنگ‌ها یکسان نیستند.
 - ◀ برخی از عناصر فرهنگی قابلیت تداوم و حتی انتقال از یک منطقه جغرافیایی و فرهنگی به مناطق دیگر را دارند، ولی برخی دیگر چنین ظرفیت‌هایی را ندارند.

فرهنگ جهانی

- فرهنگ‌ها متنوع اند و این تنوع به عقاید و ارزش‌های اساسی و کلان آنها برمیگردد.
- روح و شالوده فرهنگ‌ها متنوع است. فرهنگ‌ها از نظر گستره جغرافیایی و تداوم تاریخی نیز متنوع اند.
- تعریف فرهنگ جهانی: فرهنگی که از مرزهای جغرافیایی و قومی عبور کرده و در عرصه جهانی گسترش یابد، فرهنگ جهانی است.
- ویژگی فرهنگ‌هایی که ظرفیت جهانی شدن را ندارند، عبارتند از:

- ۱- ارزش‌ها و عقاید آنها به قوم و گروه و منطقه خاصی محدود می‌شود.
- ۲- نسبت به اقوام دیگر نگاه سلطه‌جویانه ندارند.

- دو گونه از فرهنگ‌ها که از مرزهای جغرافیایی خود عبور می‌کنند و به سوی جهانی شدن حرکت می‌کنند؛ عبارتند از:

- ۱- گونه نخست: فرهنگ سلطه یا فرهنگ استکبار
- ۲- گونه دوم: فرهنگ حق

فرهنگ سلطه و یا فرهنگ استکبار

- یکی از دو نوع فرهنگی است که به سوی جهانی شدن حرکت می‌کند.
- فرهنگی است که تسلط یک قوم، جامعه و گروهی خاص را بر دیگران به دنبال داشته و دیگران را به ضعف می‌کشانند.
- عقاید، ارزش‌ها و یا رفتار فرهنگ سلطه، ناظر بر قوم، منطقه یا گروهی خاص است.
- فرهنگ سلطه با عبور از مرزهای جغرافیایی خود، جهان را به دو منطقه تقسیم می‌کند که عبارتند از:

- ۱- منطقه مرکزی، منطقه‌ای است که منطقه پیرامونی را به خدمت می‌گیرد. (و بر آن سلطه دارد).
- ۲- منطقه پیرامونی

- دو نمونه از فرهنگ سلطه یا استکبار عبارتند از:

- ۱- فرهنگ صهیونیسم
- ۲- فرهنگ سرمایه‌داری

- فرهنگ صهیونیسم، آرمان‌ها و ارزش‌های خود را متوجه نژاد خاصی می‌داند و با رویکرد دنیوی و این جهانی خود، دیگران را در خدمت این نژاد به کار می‌گیرد. (یعنی در فرهنگ صهیونیسم، نژاد خاص، مفهوم منطقه مرکزی را می‌یابد و نژادهای دیگر، مفهوم منطقه پیرامونی را).
- فرهنگ سرمایه‌داری، کانون ثروت و قدرت را مورد توجه قرار می‌دهد و کشورهای دیگر را در پیرامون و حاشیه آن به خدمت می‌گیرد. (یعنی در فرهنگ سرمایه‌داری، کانون ثروت و قدرت، منطقه مرکزی می‌شود و کشورهای دیگر، منطقه پیرامونی می‌شوند).

فرهنگ حق

- فرهنگی است که **عقاید**، **ارزش‌ها** و **هنجارهای** آن در خدمت گروه و قوم خاصی **نیست** و **سعادت همهٔ انسان‌ها** را دنبال می‌کند. به عبارت دیگر، فرهنگ حق از عقاید و آرمان‌های مشترک انسانی سخن می‌گوید.
- فرهنگی که عقاید، ارزش‌ها، هنجارها و رفتارهای آن مطابق نیازهای **فطری** انسان‌ها باشد، همان **فرهنگ حق** است.
- مدینه فاسقه در دیدگاه فارابی:
- فارابی جامعه‌ای را که **عقاید** و **ارزش‌های** آن **حق باشد**، اما **هنجارها** و **رفتارهای** آن موافق با **حق نباشد**، مدینه فاسقه می‌نامد.

ویژگی‌های فرهنگ جهانی مطلوب

- ویژگی‌ها و ارزش‌های فرهنگ جهانی مطلوب باید **عام** و **جهان شمول** باشد.
 - برخی از مهم‌ترین ویژگی‌ها و ارزش‌های **عام** و **جهان شمول** فرهنگ جهانی مطلوب عبارتند از:
۱- حقیقت	۲- معنویت	۳- عدالت و قسط	۴- حریت و آزادی	۵- تعهد و مسئولیت	۶- عقلانیت
- حقیقت: **میزان** و **معیاری** برای **سنجش عقاید** و **ارزش‌های** مختلف است و فرهنگ‌ها را قادر می‌سازد تا از **حقانیت** ارزش‌ها و عقاید خود دفاع کنند.

نکته

فرهنگ‌هایی که به حقیقتی قائل نباشند، نمی‌توانند معیار و میزانی برای سنجش عقاید و ارزش‌های مختلف داشته باشند و در نتیجه نمی‌توانند از حقانیت ارزش‌های خود، دفاع کنند.

- معنویت:
- **ارزشی** است برای پاسخ به **پرسش‌های بنیادین** انسان دربارهٔ مرگ و زندگی.
- آدمی علاوه بر نیازهای مادی و دنیوی، نیازهای ابدی و معنوی دارد.
- وجود معنویت انسان را از بحران‌های روحی و روانی می‌رهاند.
- فرهنگ‌های فاقد معنویت:
- توجه خود را به نیازهای **مادی** و **دنیوی** انسان محدود می‌کنند.
- از نیازهای ابدی و معنوی انسان، چشم‌پوشی می‌کنند.
- فرهنگی که صرفاً متوجه نیازهای مادی و دنیوی باشد، بشر را گرفتار **بحران‌های روحی و روانی** می‌کند.
- عدالت و قسط، ارزشی است که:
- مانع بهره‌کشی ظالمانه و پایمال شدن حقوق انسان‌ها می‌شود.
- مانع قطبی شدن جهان می‌شود.
- مانع تفرقه بین جوامع می‌شود.
- مانع تباه ساختن منابع و امکانات می‌شود.
- فرهنگ جهانی باید در لایه‌های مختلف خود به این ارزش جهان شمول معتقد و پایبند باشد.

نکته

قرآن: «آسمان‌ها و زمین با عدالت پابرجا می‌مانند.»

- حریت و آزادی:
- برخی قید و بندها مانع رسیدن انسان به کمال و حقوق انسانی‌اش می‌شوند و زمینهٔ ظلم بر او را فراهم می‌کنند.
- فرهنگ جهانی باید حریت و آزادی انسان از این قید و بندها را تأمین نماید.
- آزادی **همواره**، آزادی از «یک امر» برای رسیدن به «مر دیگری» است، به همین دلیل ارزشی است که **همواره** در کنار و در دامن ارزش‌های دیگر معنای خود را پیدا می‌کند.
- آزادی هنگامی که در **کنار** ارزش‌هایی نظیر حقیقت، معنویت و عدالت قرار می‌گیرد، معنای راستین خود را پیدا می‌کند.
- معنای آزادی چگونه مشخص می‌شود؟ با پاسخ به دو پرسش «آزادی از چه؟» و «آزادی برای چه؟» براساس ارزش‌های جهان شمول (حقیقت، معنویت، عدالت).
- فرهنگ‌های جبرگرا و غیرمسئول:
- نقش انسان‌ها را در سرنوشت‌شان انکار می‌کنند.
- قدرت مقاومت را از آدمیان می‌گیرند و انسان‌ها را به موجودات «منفعل» تبدیل می‌کنند.

- زمینه نفوذ سلطه‌گران را فراهم می‌آورند.
- تعهد و مسئولیت:
- فرهنگی که روح **تعهد و مسئولیت** در انسان‌ها ایجاد کند؛ **زمینه‌ساز** گسترش و تحقق عقاید و ارزش‌های **جهان‌شمول** می‌شود.

نکته

دقت کنید که «حریت و آزادی» و «تعهد و مسئولیت» هر دو زمینه‌ساز بقیه ارزش‌های عام و جهان‌شمولی مانند: حقیقت، معنویت و عدالت هستند.

- عقلانیت:
 - ◀ فرهنگ جهانی باید از دو سطح عقلانیت برخوردار باشد.
 - ◀ این دو سطح عبارتند از:
 - سطح اول:** به پرسش‌های بنیادین بشر درباره انسان و جهان پاسخ دهد.
 - اگر از سطح اول برخوردار نباشد:** فرهنگ توان دفاع از هویت خود را از دست می‌دهد.
 - سطح دوم:** به پرسش‌ها و نیازهای متفاوتی که بشر در مواجهه شدن با شرایط مختلف تاریخی، با آن روبه‌رو می‌شود، پاسخ دهد.
 - به این پرسش‌ها چگونه پاسخ می‌دهد:** براساس عقاید و ارزش‌های بنیادین، به این پرسش‌ها و نیازهای متغیر پاسخ مناسب دهد.

نکته

پرسش‌های سطح اول: ناشی از نیازهای ثابت هستند.
پرسش‌های سطح دوم: ناشی از نیازهای متغیر هستند.

چرا سؤال‌های بنیادین مهم هستند؟

مسلم است که ما می‌توانیم پیش فرض انسان‌شناسانه هابز را قبول کرده یا رد کنیم. برای مثال فلاسفه دیگری (مانند جان لاک و روسو) هستند که این پیش فرض هابز را قبول نداشته‌اند. همچنین در میان ادیان هم گرایش‌های متفاوتی درباره ذات انسان وجود دارد. مسیحیت در مقایسه با اسلام نگاه بدبینانه‌ای به انسان دارد. در انسان‌شناسی مسیحی همه انسان‌ها از بدو تولد، گناه اولیه آدم و حوا را به دوش می‌کشند. اما در انسان‌شناسی اسلامی انسان مخلوقی است که روح خداوند در او دمیده شده است.

با مرور این مثال‌ها دریافتیم که اصطلاحاتی نظیر هستی‌شناسی، معرفت‌شناسی و انسان‌شناسی آن‌چنان که ما فکر می‌کنیم عجیب و غریب نیستند بلکه برای فهمشان تنها لازم است در شرایط مختلف به بررسی دیدگاه‌های بنیادی مختلف درباره جهان، انسان و نحوه شناخت انسان از جهان بپردازیم. این پرسش‌ها در تمام علوم انسانی از جمله فلسفه، جامعه‌شناسی و روانشناسی وجود دارد و با هم ارتباط دارند.

جهان فردی را می‌توان به رانندگی در یک پیابان صاف و بی انتها تشبیه کرد در حالی که جهان اجتماعی مانند رانندگی در یک شهر بزرگ پر ترافیک است.

حالت چهارم (نه خوشبین و نه بدبین): در حالت آخر می‌توانیم فرض کنیم که با کنار رفتن قانون بعضی از مردم به قواعد قبلی پایبند مانده و طمع‌ورزی نسبت به داشته‌های دیگران نمی‌کنند. در مقابل نیز برخی افراد سعی می‌کنند نهایت سوءاستفاده را از این شرایط بکنند.

به نظر شما کدامیک از این ۴ حالت پس از بی‌قانونی برای شهر شما محتمل است؟ ممکن است هر کدام از شما نظری مخالف یا موافق بقیه داشته باشد. به نظرتان اختلاف نظرها نهایتاً از کجا ناشی می‌شود؟

بلی ... تفاوت نگاه‌ها ناشی از خوشبینی یا بدبینی نسبت به ذات و ماهیت انسان است. به چنین سؤالی در علوم اجتماعی سؤال بنیادین درباره انسان یا همان سؤال انسان‌شناسانه گفته می‌شود چرا که تفاوت پاسخ‌ها به این سؤال شرایط بسیار متفاوتی را در شناخت و پیش‌بینی جامعه به وجود می‌آورد.

حال در همین موضوع مثالی را از یک اندیشمند مهم برایتان مطرح می‌کنیم تا دیگر ترسی از این کلمه‌های قلمبه سلمبه نداشته باشید.

در مثال قبلی ما به نحوی این سؤال را مطرح کردیم که آیا خودپسندی و خودمحوری از ذات انسان سرچشمه می‌گیرد؟ باید به ذات انسان‌ها خوشبین باشیم یا بدبین؟ هابز یکی از بنیان‌گذاران تفکر اجتماعی مدرن معتقد بود «انسان گرگ انسان است». او برای آنکه ضرورت دولت را در زندگی بشر اثبات کند این پیش فرض بدبینانه را مطرح نمود که هر انسانی در شرایط طبیعی به دنبال حفظ حیات خود و شکوه و برتری بر دیگران است و به دیگر انسان‌ها نیز اعتماد ندارد (شرایطی شبیه به حالت اول در مثال ما). بنابراین دولت‌ها باید به وجود بیایند تا به جنگ و خونریزی دائمی انسان‌ها خاتمه دهند. کار هابز یکی از اولین تلاش‌های فلسفی برای کشف بنیان عقلانی دولت در جهان جدید است که مبتنی بر پیش فرض بنیادی بدبینانه درباره ذات انسان است. به این نگرش هابز درباره خودخواه بودن انسان‌ها، نگرش انسان‌شناسانه هابز می‌گویند.

آیا می‌توانید پرسش‌های جدید هستی‌شناسانه، معرفت‌شناسانه و انسان‌شناسانه طرح کنید؟

آیا می‌توانید مثال‌هایی برای پرسش‌های بنیادی زیر طرح کنید که فرض‌های مختلف در پاسخ سؤال را بررسی کنند؟

هستی‌شناسانه: آیا تاریخ بشر بی‌هدف است؟ چرخه‌ای تکراری دارد و یا رو به هدفی پیشرفت می‌کند؟

معرفت‌شناسانه: آیا در شناخت یک شیء یا پدیده اجتماعی اول کلیت شیء را درک می‌کنیم یا جزئیات آن را؟

جهان اجتماعی

در سال گذشته تفاوت کنش فردی و کنش اجتماعی را یاد گرفتید. در کنش اجتماعی شما طبق قواعد خاصی که در جامعه وجود دارد عمل می‌کنید و انتظار پاسخ‌هایی متناسب با این قواعد را از دیگران دارید. تفاوت جهان فردی و جهان اجتماعی (فرهنگی) از طریق فهم تفاوت کنش فردی و اجتماعی بهتر فهمیده می‌شود.

پرسش‌های تشریحی

تعیین کنید کدام عبارت درست و کدام عبارت نادرست است

☒	☒	۹۶. فرهنگ‌های مختلف، گستره جغرافیایی مختلف دارند ولی تداوم تاریخی یکسان ندارند.
☐	☐	۹۷. در طول زمان در یک سرزمین واحد، فرهنگ‌های متفاوتی پدید می‌آیند.
☐	☐	۹۸. برخی عناصر فرهنگی، تداوم تاریخی و گسترش جغرافیایی بیشتری دارند و برخی این‌گونه نیستند.
☐	☐	۹۹. فرهنگ‌هایی که عقاید و ارزش‌های آنها ناظر به قوم و منطقه خاصی است، گاهی فراتر از محدوده خود می‌روند.
☐	☐	۱۰۰. در فرهنگ سرمایه‌داری توجه به کانون ثروت و قدرت است و کشورهای دیگر را در پیرامون آن به خدمت می‌گیرد.
☐	☐	۱۰۱. فرهنگی که تسلط یک قوم، جامعه و گروهی خاص را بر دیگران به دنبال می‌آورد، فرهنگ سرمایه‌داری است.
☐	☐	۱۰۲. فرهنگ‌هایی که به حقیقتی قائل نباشند، نمی‌توانند معیار و میزانی برای سنجش عقاید مختلف داشته باشند.
☐	☐	۱۰۳. فرهنگ جهانی باید آزادی انسان را از بندهایی که مانع رسیدن انسان به کمال انسانی‌اش می‌شوند، تأمین کند.
☐	☐	۱۰۴. فرهنگ جهانی بر خوردار از معنویت می‌تواند مانع قطبی شدن جهان و بهره‌کشی ظالمانه گردد.
☐	☐	۱۰۵. فرهنگ‌های جبرگرا منکر نقش انسان‌ها در تعیین سرنوشت‌شان هستند، اما زمینه‌ساز نفوذ سلطه‌گران نیستند.
☐	☐	۱۰۶. با ایجاد روح عدالت و قسط در انسان‌ها توسط فرهنگ جهانی، زمینه گسترش عقاید مختلف فراهم می‌شود.
☐	☐	۱۰۷. ناتوانی در پاسخ به پرسش‌های بنیادین درباره مرگ و زندگی انسان‌ها نشان‌دهنده عدم عقلانیت سطح دوم است.
☐	☐	۱۰۸. صهیونیسم آرمان‌ها و ارزش‌های خود را متوجه نژاد خاصی می‌داند.
☐	☐	۱۰۹. فارابی جامعه‌ای را که عقاید و ارزش‌های آن حق باشد اما هنجارها و رفتارهای آن موافق و همسو با حق نباشد را مدینه فاضله می‌گوید.
☐	☐	۱۱۰. فرهنگ جهانی می‌تواند از ارزش جهان شمول معنویت رها باشد.
☐	☐	۱۱۱. ارزش جهان شمول عدالت و قسط از تفرقه جلوگیری می‌کند.
☐	☐	۱۱۲. آزادی همواره رهایی از یک امر برای رسیدن به امر دیگری است.

جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید (واژگان کلیدی)

۱۱۳. فرهنگ‌های مختلف، گستره و تداوم یکنسانی ندارند.
۱۱۴. برخی از عناصر ، تداوم تاریخی و گسترش جغرافیایی بیشتری دارند و برخی این‌گونه نیستند.
۱۱۵. فرهنگ سلطه (گونه نخست) جهان را به دو منطقه و تقسیم می‌کند.
۱۱۶. فرهنگی که عقاید، ارزش‌ها، هنجارها و رفتارهای آن مطابق نیازهای فطری باشد، همان است.
۱۱۷. صهیونیسم آرمان‌ها و ارزش‌های خود را متوجه می‌داند و با رویکرد خود، دیگران را در خدمت آن به کار می‌گیرد.
۱۱۸. ارزشی است که مانع تفرقه بین جوامع می‌شود.
۱۱۹. فرهنگ جهانی باید بتواند براساس عقاید و ارزش‌های خود به نیازهای بشر پاسخ مناسب بدهد.
۱۲۰. فرهنگ جهانی برای ایجاد زمینه گسترش عقاید و ارزش‌های جهان‌شمول خود باید روح را در انسان‌ها ایجاد کند.
۱۲۱. فرهنگ‌هایی که به قائل نباشند نمی‌توانند معیار و میزانی برای سنجش و مختلف داشته باشند.
۱۲۲. فرهنگی که تسلط یک قوم، جامعه یا گروهی خاص را به دنبال می‌آورد و دیگران را به ضعف و ناتوانی می‌کشانند، فرهنگ یا است.
۱۲۳. تنوع فرهنگ‌ها به اساسی و کلان آنها بر می‌گردد.
۱۲۴. فرهنگ صهیونیسم، آرمان‌ها و ارزش‌های خود را متوجه می‌داند. فرهنگ سرمایه‌داری را مورد توجه قرار می‌دهد.
۱۲۵. فرهنگ حق، فرهنگی است که سعادت را دنبال می‌کند، از عقاید و آرمان‌های سخن می‌گوید و ارزش‌ها و هنجارهای آن مطابق با انسان است.
۱۲۶. فارابی جامعه‌ای را که عقاید و ارزش‌های آن باشد، اما و آن موافق با نباشد، مدینه فاسقه می‌نامند.
۱۲۷. فرهنگی که از مرزهای جغرافیایی عبور می‌کند و در پهنه جهان گسترش می‌یابد، است.
۱۲۸. ، و از ویژگی‌های فرهنگ جهانی مطلوب است.
۱۲۹. فرهنگی که صرفاً متوجه نیازهای مادی و دنیوی است بشر را به و گرفتار می‌کند.

موارد سمت راست را با موارد سمت چپ انطباق دهید.

معنویت	☐	☐	رهایی انسان از قید و بندهایی که مانع رسیدن انسان به حقوق انسانی‌اش می‌شود.
هویت و آزادی	☐	☐	زمینه گسترش عقاید و ارزش‌های جهان‌شمول را فراهم می‌آورد.
حقیقت	☐	☐	ارزشی که انسانیت را با بحران‌های روحی و روانی گرفتار نمی‌سازد.
تعهد و مسئولیت	☐	☐	ارزش‌ها و آرمان‌های خود را متوجه نژاد خاصی می‌داند.
صهیونیسم	☐	☐	معیار و میزانی برای سنجش عقاید و ارزش‌های خود

به پرسش‌های زیر پاسخ کوتاه دهید

۱۳۱. فرهنگی که ناظر به منطقه یا گروهی خاص است جهان را به چند منطقه تقسیم می‌کند؟
۱۳۲. فرهنگی که در خدمت گروه یا قوم خاصی نیست از چه عقایدی سخن می‌گوید؟
۱۳۳. فرهنگی که تسلط یک قوم و ضعف و ناتوانی دیگران را به دنبال دارد، چه نام دارد؟
۱۳۴. چرا «حریت» و «آزادی» ارزشی است که همواره در کنار ارزش‌های دیگر معنای خود را پیدا می‌کند؟
۱۳۵. چه مفهومی هنگامی که در کنار ارزش‌هایی نظیر حقیقت، معنویت و عدالت قرار می‌گیرد، معنای راستین خود را پیدا می‌کند؟
۱۳۶. کدام‌یک از ویژگی‌های فرهنگ جهانی مطلوب، زمینه گسترش و تحقق عقاید و ارزش‌های جهان‌شمول را فراهم می‌کنند؟
۱۳۷. در چه صورتی می‌توان مانع قطبی شدن جهان و بهره‌کشی ظالمانه برخی از برخی دیگر شد؟
۱۳۸. فرهنگ‌های جبرگرا منکر نقش انسان در چه موردی می‌باشند؟
۱۳۹. فرهنگی که نتواند به پرسش‌های بنیادین بشر درباره انسان و جهان پاسخ دهد به چه سرنوشتی دچار می‌شود؟
۱۴۰. چه فرهنگی نمی‌تواند از حقانیت ارزش‌های خود دفاع کند؟
۱۴۱. فرهنگ حق، ارزش‌ها و هنجارها و رفتارهایش را طبق چه نیازهایی هماهنگ می‌کند؟
۱۴۲. فارابی چه ویژگی‌هایی را برای مدینه فاسقه بر می‌شمارد؟
۱۴۳. موارد زیر را فقط نام ببرید:
- الف) دو نمونه از فرهنگ‌های سلطه یا استکباری را نام ببرید.
- ب) ویژگی‌های فرهنگ جهانی مطلوب را نام ببرید.

به پرسش‌های زیر پاسخ کامل دهید

۱۴۴. چرا امتداد تاریخی و گستره جغرافیایی فرهنگ‌های گوناگون یکسان نیست؟
۱۴۵. فرهنگ‌های متنوع از چه نظر با هم فرق دارند؟
۱۴۶. فرهنگ جهانی باید دارای دو سطح از عقلانیت باشد. آن دو را توضیح دهید.
۱۴۷. فرهنگ‌هایی که به حقیقی قائل نباشند را چگونه ارزیابی می‌کنید؟
۱۴۸. چه فرهنگی بشر را به بحران‌های روحی و روانی گرفتار می‌کند؟
۱۴۹. پیامد فرهنگ‌هایی که رویکرد جبرگرا و غیر مسئول دارد چیست؟
۱۵۰. چگونه می‌توان از تفرقه بین جوامع و تباہ ساختن منابع و امکانات بشر پیشگیری کرد؟
۱۵۱. فرهنگ جهانی با ایجاد روح تعهد و مسئولیت در انسان‌ها چه شرایطی را برای او فراهم می‌کند؟
۱۵۲. آیه قرآنی «هرکس، فردی را بی‌آنکه مرتکب قتل یا فساد در زمین شده باشد، بکشد، چنان است که گویی همه انسان‌ها را کشته و هر کس انسانی را از مرگ رهایی بخشد، چنان است که گویی همه مردم را زنده کرده است.» اشاره به کدام مفهوم دارد؟
۱۵۳. شعر صائب تبریزی «تار و پود عالم امکان به هم پیوسته است / عالمی را شاد کرد آن کس که یک دل شاد کرد» اشاره به کدام مفهوم دارد؟
۱۵۴. شعر مولوی «هم زبانی خویشی و پیوندی است / مرد با نامحرمان چون بندی است» اشاره به کدام مفهوم در فرهنگ جهانی دارد؟
۱۵۵. شعر اقبال لاهوری «نه افغانیم و نی ترک و تاریم / چمن زادیم و از یک شاخساریم» اشاره به کدام مفهوم در فرهنگ جهانی دارد؟

پرسش‌های کنکوری و تالیفی

۱۵۶. علت یکسان نبودن «فرهنگ‌هایی که در طول زمان در یک سرزمین واحد پدید آمده‌اند» و «فرهنگ‌هایی که در زمان واحد در سرزمین‌های متعدد به وجود می‌آیند» کدام است؟ مفهومی

- ۱) عدم سازگاری طبیعی فرهنگ‌های گوناگون با شرایط مختلف جغرافیایی
- ۲) یکسان نبودن تداوم تاریخی و گستره جغرافیایی فرهنگ‌های مختلف
- ۳) شکل‌گیری فرهنگ‌های مختلف در محدوده‌های جغرافیایی متفاوت
- ۴) عدم تشابه تاریخی فرهنگ‌های گوناگون

۱۵۷. کشوری مثل کره شمالی که فقط تسلط دولت بر ملت خود را دارد و ارتباط خوبی با سایر کشورها ندارد، مطابق با چه فرهنگی است؟ ... مفهومی

- ۱) فرهنگ سرمایه‌داری
- ۲) فرهنگ حق
- ۳) فرهنگ صهیونیسم
- ۴) فرهنگ سلطه یا استکبار

۱۵۸. کدام مورد در ارتباط با ویژگی‌های فرهنگ صهیونیسم درست است؟ ترکیبی

- ۱) عقاید، ارزش‌ها و هنجارهای آن در خدمت گروه و قوم خاصی نیست و از عقاید و آرمان‌های مشترک انسانی سخن می‌گوید.
- ۲) فرهنگی که تسلط یک قوم، جامعه و گروهی خاص را به دنبال می‌آورد و سعادت همه انسان‌ها را دنبال می‌کند.
- ۳) کانون ثروت و قدرت را مورد توجه قرار می‌دهد و کشورهای دیگر را در پیرامون و حاشیه آن به خدمت می‌گیرد.
- ۴) آرمان‌ها و ارزش‌های خود را متوجه نژاد خاصی کرده و با رویکردی سکولار، دیگران را در خدمت این نژاد به کار می‌گیرد.

۱۵۹. کدام یک از ویژگی‌های فرهنگ سلطه یا فرهنگ استکبار است؟ ترکیبی

- ۱) ارزش‌ها و عقاید عام و خارج از مرزهای جغرافیایی - عبور از مرزهای جغرافیایی - تسلط منطقه پیرامونی بر منطقه مرکزی
- ۲) ارزش‌ها و عقاید خاص و قومی منطقه‌ای - عدم عبور از مرزهای جغرافیایی - تسلط منطقه مرکزی بر منطقه پیرامونی
- ۳) ارزش‌ها و عقاید عام و خارج از مرزهای منطقه‌ای - عبور از مرزهای جغرافیایی - تسلط منطقه مرکزی بر منطقه پیرامونی
- ۴) ارزش‌ها و عقاید خاص و قومی منطقه‌ای - عبور از مرزهای جغرافیایی - تسلط منطقه مرکزی بر منطقه پیرامونی

۱۶۰. وقتی فرهنگی به دنیای آخرت اعتقادی ندارد و فقط این دنیای مادی را مهم می‌شمارد، کدام ویژگی فرهنگی جهانی را در نظر نگرفته است؟ ... حافظه‌ای

- ۱) معنویت
- ۲) مسئولیت
- ۳) آزادی
- ۴) عدالت

۱۶۱. فرهنگ برده‌داری که تا قبل از اسلام در بسیاری از کشورها رواج داشت، کدام ویژگی ارزشی را زیر سوال می‌برد؟ ... حافظه‌ای

- ۱) معنویت، آزادی
- ۲) تعهد و مسئولیت
- ۳) آزادی، عدالت
- ۴) معنویت و مسئولیت

۱۶۲. مهم‌ترین تفاوت بین گونه نخست فرهنگ جهانی با گونه دوم آن در کدام گزینه آمده است؟ ترکیبی

- ۱) نگاه سلطه‌گرانه اولی و نگاه عدم سلطه در دومی
- ۲) عقاید و ارزش‌ها و هنجارهای موافق با گروه خاص در اولی و موافق با فطرت در دومی
- ۳) عقاید و ارزش‌های موافق با گروه خاص در اولی و موافق با فطرت در دومی
- ۴) نگاه سلطه‌جویانه در اولی و نگاه شایسته‌گرایانه در دومی

۱۶۳. چه فرهنگی، شایستگی حرکت به سوی فرهنگ جهانی مطلوب را دارد؟ آزمایشی گزینه دو- ۹۵

- ۱) از عقاید و آرمان‌های مشترک انسانی سخن می‌گوید. - عقاید و آرمان‌ها و رفتارهای آن ناظر به قوم، منطقه و گروهی خاص است.
- ۲) عقاید، آرمان‌ها و ارزش‌های آن، موافق با فطرت باشد. - هنجارها و رفتارهای خود را براساس عقاید و آرمان‌های خویش سازمان دهد.
- ۳) هنجارها و رفتارهای خود را براساس عقاید و آرمان‌های خویش سازمان دهد. - عقاید و آرمان‌ها و ارزش‌های آن ناظر به قوم و منطقه و گروهی خاص است.
- ۴) هنجارها و رفتارهای خود را براساس عقاید و آرمان‌های خویش سازمان دهد. - بتواند کانون ثروت و قدرت را مورد توجه قرار دهد.

۱۶۴. کدام یک در رابطه با ویژگی‌های مدینه فاسقه درست است؟ حافظه‌ای

- ۱) عقاید و ارزش‌های موافق حق - هنجارها و رفتارهای موافق حق
- ۲) عقاید و ارزش‌های موافق حق - هنجارها و رفتارهای مخالف حق
- ۳) عقاید، ارزش‌های مخالف حق - هنجارها و رفتارهای مخالف حق
- ۴) عقاید، ارزش‌های مخالف حق - هنجارها و رفتارهای موافق حق

۱۶۵. حقیقت ارزشی است که: حافظه‌ای

- ۱) مانع پایمال شدن حقوق انسان‌ها می‌شود.
- ۲) به پرسش‌های بنیادین درباره مرگ و زندگی انسان‌ها پاسخ می‌دهد.
- ۳) معیار و میزانی برای سنجش عقاید و ارزش‌های مختلف است. ۴) بر مبنای ارزش‌ها و عقاید، یک نظام جهانی را تعریف می‌کند.

۱۶۶. کدام عبارت در رابطه با معنویت درست است؟ کنکاشی

- ۱) موجب بسط و گسترش فرهنگ‌ها می‌شود.
- ۲) ارزش‌ها را فراتر از محدوده‌های فرهنگی نگه می‌دارد.
- ۳) ارزشی برای دفاع از حقانیت و عقاید فرهنگ‌ها است.
- ۴) مانع گرفتار شدن انسانیت به بحران‌های روحی و روانی می‌شود.

۱۶۷. کدام یک در ارتباط با ویژگی حریت و آزادی درست است؟ ترکیبی

- ۱) همواره دارای ارزش ذاتی - همواره در کنار ارزش‌های دیگر - مانع ایجاد زمینه ظلم بر انسان
- ۲) فاقد ارزش ذاتی - همواره در کنار ارزش‌های دیگر - مانع ایجاد زمینه ظلم بر انسان
- ۳) همواره دارای ارزش ذاتی - رهایی انسان از قید و بند - مانع نفوذ فرهنگ بیگانه
- ۴) فاقد ارزش ذاتی - همواره آزادی از یک امر برای رسیدن به امر دیگر - مانع نفوذ فرهنگ بیگانه

۱۶۸. مفهوم «آزادی» همواره چه پرسش‌هایی را به دنبال دارد؟ کنکاشی

- ۱) از چه کسی؟ برای چه چیز؟
- ۲) از چه چیزی؟ برای چه کسی؟
- ۳) از چه؟ برای چه؟
- ۴) از کجا؟ برای چه چیزی؟

۱۶۹. کدام یک از اثرات عدالت و قسط محسوب نمی‌شود؟ ترکیبی

- ۱) زمینه‌ساز گسترش و تحقق عقاید و ارزش‌های جهان شمول است.
- ۲) مانع بهره‌کشی ظالمانه برخی از برخی دیگر می‌شود.
- ۳) از قطبی شدن جهان جلوگیری می‌کند.
- ۴) مانع پایمال شدن حقوق انسان‌ها می‌شود.

۱۷۰. وقتی «محمد بهمن‌بیگی» مردم را به قیام مقدس با سواد کردن مردم ایلات دعوت می‌کند، به کدام ویژگی فرهنگ جهانی مطلوب پایبند

است؟ مفهومی

- ۱) معنویت
- ۲) تعهد و مسئولیت
- ۳) آزادی و حریت
- ۴) عدالت و قسط

۱۷۱. عدم وجود کدام یک از ویژگی‌های فرهنگ جهانی مطلوب، موجب «فراهم شدن زمینه ظلم بر انسان» می‌شود؟ کنکاشی

- ۱) مسئولیت و تعهد
- ۲) معنویت
- ۳) حریت و آزادی
- ۴) عقلانیت

۱۷۲. کدام یک از ویژگی‌های فرهنگ جهانی مطلوب با این مطالب مرتبط است: «فراهم ساختن زمینه گسترش عقاید و ارزش‌های جهان شمول»؛

«دفاع از لایه‌های بنیادین فرهنگ»؟ ترکیبی

- ۱) مسئولیت و تعهد - عقلانیت
- ۲) معنویت - حریت و آزادی
- ۳) معنویت - مسئولیت و تعهد
- ۴) مسئولیت و تعهد - معنویت

۱۷۳. در متن زیر مفاهیم جامعه‌شناسی به کار رفته را به ترتیب مشخص کنید: سراسری - ۹۴

در پی سونامی ژاپن، کشورهای متعددی جهت امداد رسانی اعلام آمادگی کردند. اما دولت ژاپن با تکیه بر نیروی انسانی و امکانات داخلی خود، از پذیرش کمک‌ها امتناع نمود. بسیاری خانواده‌ها نیز از پذیرش کمک‌های دولت ژاپن نیز خودداری کردند. چندن از مسئولین هم در قبال این حادثه طبیعی از سمت خود استعفا کردند.

- ۱) کنش اجتماعی - فرهنگ آرمانی - فرهنگ واقعی - عقلانیت
- ۲) کنش انسانی - هویت اجتماعی - کنترل اجتماعی - حریت
- ۳) هنجار اجتماعی - فرهنگ واقعی - فرهنگ عرفی - اجبار اجتماعی
- ۴) ارزش اجتماعی - فرهنگ عمومی - اجبار اجتماعی - مسئولیت و تعهد